

Anna Jagiełło-Szostak

Wizyta przedstawicieli prezydencji Bośni i Hercegowiny w Ukrainie

W dniach 23-24 sierpnia 2023 r. Željko Komšić i Denis Bećirović, członkowie prezydencji Bośni i Hercegowiny, złożyli oficjalną wizytę w Ukrainie. Jest to pierwsza wizyta chorwackiego i boszniackiego członka prezydencji BiH w tym państwie od początku wojny. W składzie delegacji zabrakło Željki Cvijanović, trzeciej członkini prezydencji BiH, reprezentującej stronę serbską. Wizyta dobitnie pokazała utrwalający się podział wewnętrzny pomiędzy podmiotami składowymi BiH, w którym deklarująca neutralność wobec wojny Rosji z Ukrainą Republika Serbska *de facto* stoi po stronie Rosji, podczas gdy Federacja BiH wspiera działania Ukrainy.

Wizyta. Sprawujący obecnie przewodnictwo w prezydencji BiH Ž. Komšić oraz jej członek z ramienia Boszniaków jako narodu konstytucyjnego D. Bećirović po raz pierwszy od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę udali się z oficjalną wizytą do Kijowa. Podczas wizyty spotkali się z prezydentem Wołodymyrem Zełenskim, upamiętnili ofiary Buczy oraz uczestniczyli w trzecim międzynarodowym szczycie Platformy Krymskiej. Rozmowy obu stron dotyczyły obecnej sytuacji politycznej w Europie i Ukrainie. Wizyta prezydencji odbywała się w trakcie dwóch świąt państwowych Ukrainy: 23 sierpnia podczas Dnia Flagi Narodowej oraz 24 sierpnia – Dnia Niepodległości Ukrainy.

D. Bećirović wskazał na poparcie większości obywateli BiH dla walki o wolność narodu ukraińskiego i zwrócił uwagę na potrzebę solidarności świata demokratycznego z Ukrainą, ważną z punktu widzenia bezpieczeństwa europejskiego. Odniósł się także do działań M. Dodika, prezydenta Republiki Serbskiej, który na początku 2023 r. przyznał order Władimirowi Putinowi, prezydentowi Federacji Rosyjskiej, zaznaczając, że działania władzy RS nie odzwierciedlają postawy zdecydowanej większości obywateli BiH.

Željko Komšić, przewodniczący prezydencji BiH, podczas Platformy Krymskiej wyraził wsparcie dla narodu ukraińskiego w walce o zachowanie suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy, łącznie z Krymem. Odniósł się także do tragicznej historii lat 90. XX w., porównując BiH z tego okresu do Ukrainy ściągającej się od 2014 r. z agresją militarną, medialną, gospodarczą, a także próbą zaprzeczenia tożsamości kulturowej ze strony Rosji. Działania Rosji określił jako nielegalną agresję, próbę aneksji suwerennego terytorium Ukrainy i naruszenie Karty Narodów Zjednoczonych, Aktu Końcowego z Helsinek oraz Umowy o przyjaźni między Rosją a Ukrainą¹.

Podczas rozmów obie strony podkreśliły wspólne cele BiH i Ukrainy, tj. zacieśnienie współpracy bilateralnej oraz członkostwo w Unii Europejskiej, do której kandydatami oba państwa stały się w 2022 r. ([„Komentarze IEŚ”, nr 768](#) i [„Komentarze IEŚ”, nr 769](#)). Prezydent Ukrainy W. Zełenski podziękował za finansowe wsparcie Ukrainy podczas pełnoskalowej agresji Rosji oraz przyłączenie się BiH do polityki sankcji UE wobec Rosji. Wyraził też nadzieję na przystąpienie BiH do realizacji ukraińskiej formuły pokojowej².

Rok wcześniej, w sierpniu 2022 r., wizytę w Ukrainie złożyli Edin Forto, premier kantonu Sarajewo, i Sabina Ćudić, członkini Izby Reprezentantów Federacji BiH – oboje z formacji Nasza Partia (*Nasza stranka*, NS). Wskazali oni, że losy Ukrainy są powiązane z równowagą sił na Bałkanach Zachodnich i w BiH, w której „pełnomocnicy Putina” otwarcie działają i grożą secesją.

¹ *Obraćanje predsjedavajućeg Predsjedništva Bosne i Hercegovine Željka Komšića na Trećem summitu Međunarodne krimske platforme u Kijevu*, Ukrajina, 24.08.2023, <http://www.predsjednistvobih.ba/gov/default.aspx?id=98662&langTag=bs-BA> [28.08.2023].

² *President met with Chairman and member of the Presidium of Bosnia and Herzegovina*, 23.08.2023, <https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-zustriv-sya-z-golovoyu-i-chlenom-prezidiyi-bosniyi-85109> [25.08.2023].

Według UNHCR obecnie w BiH przebywa jedynie ok. 150 uchodźców z Ukrainy. Od początku inwazji odnotowano ponad 51 tys. wjazdów do kraju i prawie tyle samo wyjazdów obywateli Ukrainy, ale w przeciwieństwie do innych państw europejskich uchodźcy z Ukrainy nie mają możliwości pozostania w ramach tymczasowej ochrony, ponieważ BiH nie oferuje takiej możliwości. Przebywając na czasowym pobycie ze względów humanitarnych lub bezwizowych, ukraińscy uchodźcy nie korzystają ze wszystkich praw, jakie mieliby w ramach tymczasowej ochrony. Część z nich decyduje się zatem na wyjazd lub ubieganie się o azyl w BiH³.

Podział RS i FBiH w sprawie relacji z Rosją i Ukrainą. Stanowisko dwóch członków prezydencji spotkało się z otwartą krytyką strony serbskiej w BiH. Ž. Cvijanović, serbska członkini prezydencji BiH, oświadczyła, że stanowiska dwóch członków prezydencji przedstawione podczas wizyty w Ukrainie stanowią prywatne, a nie oficjalne poglądy prezydencji BiH. Charakter wizyty określiła jako gabinetowy, stwierdzając, że sam wyjazd nie był przedmiotem obrad posiedzenia prezydencji BiH, co oznacza, że nie został on oficjalnie uzgodniony. Podobną opinię wyraził M. Dodik w wypowiedzi dla SRNA (Agencja Informacyjna Republiki Serbskiej), gdy wskazał, że obaj urzędnicy wyrazili w Kijowie osobisty punkt widzenia i przekazali prezydentowi Ukrainy poparcie większości Boszniaków w BiH, ponieważ obaj doszli do prezydentury dzięki głosom tej części obywateli. Także delegaci z Klubu Chorwatów Izby Narodów Parlamentu Federacji BiH wydali oświadczenie, w którym skrytykowali wyjazd Ž. Komšicia na Ukrainę, podkreślając po raz kolejny, że został on wybrany głosami Boszniaków na stanowisko „chorwackiego” członka prezydencji BiH.

Reakcja Ambasady Federacji Rosyjskiej w BiH. Do wizyty w Ukrainie i słów części prezydencji BiH w Ukrainie odniosła się Ambasada Federacji Rosyjskiej w BiH, która skrytykowała obecność bośniackich polityków na szczycie Platformy Krymskiej i uznała wizytę za „wrogi” akt oraz „atak na integralność terytorialną Federacji Rosyjskiej”. W oświadczeniu stwierdzono, że „Krym i miasto Sewastopol zostały ponownie zjednoczone z Rosją, a status Republiki Krymu i miasta Sewastopol jako podmiotów Federacji Rosyjskiej gwarantuje Konstytucja Federacji Rosyjskiej i nie podlega rewizji”⁴.

Ambasada po raz kolejny zastrzegła sobie prawo do reakcji na wrogie działania i nazwała wstydliwym udział urzędników BiH „w teatrze” upamiętnienia ofiar Buczy. Przy okazji zarzucono władzom Kijowa inscenizację masakr ludności cywilnej „przy wsparciu Anglosasów”. Wyrażono także poparcie dla stanowiska Ž. Cvijanović i M. Dodika⁵.

Kanadyjski Instytut Badań nad Ludobójstwem (IGC) zareagował na komentarz Ambasady Federacji Rosyjskiej w BiH, dotyczący określenia mianem „wrogiego aktu” udziału członków prezydencji w Platformie Krymskiej. IGC stwierdził, że powtarzające się oświadczenia ambasadora Rosji w BiH stanowią jawne zagrożenie dla suwerenności i integralności terytorialnej BiH. Wyrażono także opinię, że ambasador FR powinien zostać uznany za *persona non grata*⁶.

Wnioski. Bośnia i Hercegowina jest państwem ważnym z punktu widzenia bezpieczeństwa europejskiego. Podziały wewnętrzne pomiędzy politykami RS i FBiH, brak konsensusu co do polityki zagranicznej i bezpieczeństwa BiH, etnonacjonalistyczny dyskurs, a także stałe zapowiadanie secesji RS przez M. Dodika mogą prowadzić do dalszej dezintegracji państwa.

³ *One year after the Russian invasion, insecurity clouds return intentions of displaced Ukrainians*, <https://www.unhcr.org/see/15367-one-year-after-the-russian-invasion-insecurity-clouds-return-intentions-of-displaced-ukrainians.html> [28.08.2023].

⁴ Ambasada Ruske Federacije u Bosni i Hercegovini, <https://www.facebook.com/rusembbih> [19.08.2023].

⁵ Ibidem.

⁶ Instytut za istraživanje genocida Kanada, *Predsjedništvo BiH Kalabuhova treba proglasiti personom non grata*, <https://avaz.ba/vijesti/bih/851445/institut-za-istrazivanje-genocida-kanada-predsjednistvo-bih-kalabuhova-treba-proglasiti-personom-non-grata> [28.08.2023].

Współpraca RS z Rosją prowadzi do krytyki działań władz serbskiego entytetu ze strony UE i NATO, co przejawia się nakładaniem przez USA kolejnych sankcji na polityków RS, m.in. M. Dodika i Ž. Cvijanović⁷. RS dąży także do współpracy z Węgrami oraz Białorusią, czego przykładem jest wizyta Z. Cvijanović i M. Dodika 20 sierpnia 2023 r. w Budapeszcie, podczas której spotkali się z premierem Węgier Viktorem Orbánem, podobnie jak spotkanie w Banja Luce Ž. Cvijanović z Władimirem Ulakhovichem, ambasadorem Białorusi w BiH z siedzibą w Budapeszcie. Ze strony RS pojawiają się także plany złożenia wniosku o przystąpienie BiH do grupy państw BRICS⁸ jako alternatywy dla UE.

Mimo podziałów wewnętrznych BiH poparła rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 2 marca 2022 r., która potępia rosyjską agresję na Ukrainę. 25 lutego 2022 r. BiH głosowała za zawieszeniem Federacji Rosyjskiej w Radzie Europy oraz przyłączyła się do sankcji nałożonych na Rosję. D. Bećirović 24 maja 2023 r. w rozmowie z Wasylem Kyrylychem, ambasadorem Ukrainy w BiH, potwierdził przystąpienie BiH do unijnych sankcji wobec Rosji oraz zdecydowanie potępił rosyjską agresję na Ukrainę. Ponadto w swoich publicznych wystąpieniach kilkakrotnie i stanowczo krytykował decyzje RS o przyznaniu orderu prezydentowi Federacji Rosyjskiej.

Brak wspólnego stanowiska Prezydium BiH wobec Rosji i Ukrainy niewątpliwie jest korzystne dla Rosji, z kolei Ukrainie utrudnia zawieranie dwustronnych porozumień z BiH, np. w sprawie pomocy wojskowej czy współpracy międzynarodowej.

⁷ Sankcje na M. Dodika nałożone zostały w 2022 r. przez USA i Wielką Brytanię. 31 lipca 2023 r. USA nałożyły sankcje na kolejnych czterech urzędników Republiki Serbskiej: Nenada Stevandicia, przewodniczącego i prezesa NSRS, Radovana Viškovicia, premiera RS, Ž. Cvijanović, członkinię Prezydium BiH, oraz Miloša Bukejlovicia, ministra sprawiedliwości RS. Zgodnie z uchwałą 14033 Departamentu Skarbu Stanów Zjednoczonych osoby te zostały uznane za odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za naruszenia i działania utrudniające lub zagrażające wdrażaniu bezpieczeństwa regionalnego, pokoju na Bałkanach Zachodnich, w tym zagrażające realizacji porozumienia z Dayton.

⁸ BRICS – grupa państw składająca się z Brazylii, Rosji, Indii, Chin i Republiki Południowej Afryki. W sierpniu 2023 r kolejne sześć państw zaproszono do przystąpienia: Argentynę, Egipt, Etiopię, Arabię Saudyjską, Iran i Zjednoczone Emiraty Arabskie.